

ZAPISNIK

sa Četvrte sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, održane 24. februara 2021. godine

Sjednica je počela u 11 sati i 5 minuta.

Sjednici je predsjedavao Jovan Jole Vučurović, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sledeći članovi/ce Odbora: Jelena Božović, dr Vladimir Dobričanin, dr Strahinja Bulajić, dr Albin Ćeman, Miodrag Lekić, dr Srđan Pavićević, mr Ivan Mitrović i Genci Nimanbegu.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi/ce Odbora: dr Halil Duković, Mevludin Nuhodžić, Vesna Pavićević i Amer Smailović.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Huan Santander, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, Marija Novković, koordinatorka programa za praćenje prava djece i evaluacije u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, Danilo Smolović, koordinatorka programa socijalne politike u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, Jelena Perović, koordinatorka komunikacija u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori i Jovana Čelebić, koordinatorka za društvene medije u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 3 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: mr Aleksa Bečić, predsjednik Skupštine Crne Gore, Snežana Mijušković, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Jovana Radifković, samostalna savjetnica u Direktoratu za socijalnu i dječju zaštitu Ministarstva finansija i socijalnog staranja, Nina Milović, načelnica u Ministarstvu zdravlja, Vuk Čađenović, v.d. pomoćnika direktorice Uprave za statistiku (MONSTAT) za sektor socijalnih statistika i demografije, dr Olivera Komar, profesorica na Fakultetu političkih nauka Univerziteta Crne Gore, Anjet Lanting, savjetnica UN za ljudska prava, Amina Murić, zamjenica izvršne direktorice NVO „Građanska alijansa“, Rajka Cica Perović, izvršna direktorica NVO „Centar za prava djeteta“, Milisav Korać, izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“, Savo Knežević, predsjednik NVO Nacionalna asocijacija roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju (NARDOS), Kristina Mihailović, izvršna direktorica NVO Udruženje „Roditelji“ i Samir Jaha, izvršni direktor NVO „Mladi Romi“.

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je saopštio da se ova sjednica Odbora za ljudska prava i slobode održava, jer je zakazana prije nego što je Demokratski front donio odluku da njihovi poslanici neće zakazivati sjednice radnih tijela i glasati u Skupštini sve dok na dnevnom redu sjednice Skupštine ne budu Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Državnom tužilaštvu i Predlog zakona o Tužilaštvu za organizovani kriminal i korupciju. Istakao je da se ova sjednica održava i zbog važnosti teme i razmatranja pitanja koja se tiču siromaštva djece u Crnoj Gori. Naglasio je da će u narednom periodu biti teško da se zakaže sjednica Odbora sve dok pomenuti predlozi zakona ne budu predmet razmatranja na sjednici Skupštine, jer, po njegovom mišljenju, dok se ne riješe krupni problemi vezani za tužilaštvo ne može se pristupiti rješavanju drugih problema.

Za sjednicu utvrđen je sledeći

DNEVNI RED:

- Usvajanje Zapisnika sa Treće sjednice Odbora, održane 21. januara 2021. godine –

1. PREDSTAVLJANJE STUDIJE „VIŠEDIMENZIONALNO SIROMAŠTVO DJECE U CRNOJ GORI“, KOJA JE SAČINJENA U SARADNJI ISTRAŽIVAČA IZ UNICEF-OVE KANCELARIJE ZA ISTRAŽIVANJE – INNOCENTI U FIRENCI I KANCELARIJE UNICEF-A U CRNOJ GORI;

2. INFORMACIJE O AKTIVNOSTIMA PREDSEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE, realizovanim u periodu od 20. do 27. januara 2021. godine:

- 1) Informacija sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića sa predstavnicima Vestminsterske fondacije za demokratiju: Ivanom Radojevićem, regionalnim projekt menadžerom i Nevenkom Stanković, koordinatorkom programa, održanog 20. januara 2021. godine;
- 2) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića na događaju „Dižemo glas za one koje to ne mogu – pravda za žrtve seksualnog nasilja“, održanom u Podgorici 26. januara 2021. godine;
- 3) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića na Izložbi „Šoa - Kako je to ljudski bilo moguće“ organizovanoj u Skupštini Crne Gore povodom obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta 27. januara 2021. godine;

3. TEKUĆA PITANJA.

Zapisnik sa Treće sjednice Odbora, održane 21. januara 2021. godine usvojen je jednoglasno, bez primjedbi.

PRVA TAČKA - PREDSTAVLJANJE STUDIJE „VIŠEDIMENZIONALNO SIROMAŠTVO DJECE U CRNOJ GORI“, KOJA JE SAČINJENA U SARADNJI ISTRAŽIVAČA IZ UNICEF-OVE KANCELARIJE ZA ISTRAŽIVANJE – INNOCENTI U FIRENCI I KANCELARIJE UNICEF-A U CRNOJ GORI

Otvarajući sjednicu predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović je istakao da održavanje ove sjednice Odbora predstavlja nastavak dugogodišnje, veoma kvalitetne saradnje Odbora za ljudska prava i slobode i Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori. Naglasio je da se samo zajednički, konstruktivnom saradnjom i nedvosmislenom posvećenošću svih državnih organa, nevladinih organizacija, a uz podršku međunarodnih partnera, prvenstveno UNICEF-a, može doprinijeti daljem unapređenju zaštite i ostvarivanja prava djeteta u Crnoj Gori. Istakao je da o posvećenosti Odbora za ljudska prava i slobode zaštititi, promociji i afirmaciji prava djeteta govori i činjenica da je akcenat u radu Odbora u poslednjih deset godina, između ostalog, bio na zaštiti prava djeteta i informisao o ključnim aktivnostima Odbora, navodeći da je posebna pažnja bila posvećena pravima djeteta polazeći i od činjenice da je u oktobru 2010. Crna Gora dobila obavezujuće Preporuke Komiteta UN za prava djeteta i da se Odbor u svom bavljenju zaštitom prava djeteta rukovodio osnovnim principima Konvencije UN o pravima djeteta koji

podrazumijevaju: pravo na život, opstanak i razvoj, najbolji interes djeteta, pravo na participaciju i pravo na nediskriminaciju.

U cilju sveobuhvatnog sagledavanja aktivnosti preduzetih na realizaciji preporuka UN Komiteta za prava djeteta iz 2010. Odbor je, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, razmotrio: Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine, Alternativni izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore o Drugom i Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta, Izvještaj Zlatnih savjetnika Zaštitnika o primjeni preporuka UN Komiteta za prava djeteta, Zaključna zapažanja Komiteta UN za prava djeteta o Kombinovanom Drugom i Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta i Strategiju za prevenciju i zaštitu djece od nasilja sa Akcionim planom 2017-2021.

Takođe, obilježavanje Međunarodnog dana ljudskih prava tri puta je bilo posvećeno temama koje se tiču prava djeteta. Značajno je i održavanje Drugog regionalnog sastanka parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona na temu: „Prava djeteta- unapređenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“ u januaru 2014 godine, realizovano u saradnji Odbora sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda, Predstavništvom UNICEF-a u Crnoj Gori, Delegacijom Evropske unije u Crnoj Gori, Delegacijom Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope, čime je dat doprinos učešću Crne Gore u kampanji Savjeta Evrope „Jedno od petoro“.

U periodu od 2011. do 2020. Odbor je, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, razmotrio osam Izvještaja koji se tiču prava djeteta: Poseban izvještaj o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama, Poseban izvještaj o dječjem prosjačenju u Crnoj Gori, Izvještaj o seksualnom iskorišćavanju djece u Crnoj Gori, Izvještaj o zloupotrebi djece putem interneta u Crnoj Gori, Izvještaj o rezultatima sprovedenih istraživanja o zaštiti djece od eksploatacije, Izvještaj „Postupanje policije sa djecom“, Izvještaj o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori i Izvještaj „Djeca i bolesti zavisnosti u Crnoj Gori“ i tim povodom donio Zaključke koje je prosljedio Kolegijumu predsjednika Skupštine, na upoznavanje i nadležnim organima, na dalje postupanje.

Imajući u vidu da se sve veća pažnja posvećuje kontrolnim i nadzornim aktivnostima Skupštine, Odbor je organizovao i tri konsultativna saslušanja na teme koje se tiču prava djeteta i to:

- Konsultativno saslušanje predstavnika osam nadležnih institucija na temu: *“Implementacija Akcionog plana za sprovođenje Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja od 2017-2021. godine i aktivnosti preduzete na implementaciji Preporuka iz Izvještaja o evaluaciji sistema za praćenje stanja dječjih prava u Crnoj Gori za period 2014-2017. koji je, na zahtjev UNICEF-a, pripremila Coram International at Coram Children’s Legal Centre”*;

- Konsultativno saslušanje predstavnika Ministarstva rada i socijalnog staranja i Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu na temu: *„Rad dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe s invaliditetom u Crnoj Gori“* i

- Konsultativno saslušanje predstavnika Ministarstva prosvjete, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva zdravlja i Ministarstva za ljudska i manjinska prava na temu: *„Post-zakonodavni nadzor za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom („Službeni list CG“, broj 35/15), sa akcentom na primjenu člana 21 ovog Zakona, koji se odnosi na diskriminaciju u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja“*.

Odbor je organizovao i niz posjeta ustanovama u kojima borave djeca radi praćenja stanja i utvrđivanja stepena poštovanja njihovih prava, među kojima su: Dnevni centar za djecu sa

teškoćama u razvoju u Nikšiću (jun 2012), Centar „1. jun“ (decembar 2014), Dječji dom „Mladost“ (maj 2012. i mart 2015), Mala grupna kuća u Bijelom Polju (novembar 2017), Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Nikšiću- Sektor B (jul 2018), Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju u Rožajama (oktobar 2019), NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ u Podgorici (decembar 2019) i Uprava za izvršenje krivičnih sankcija – Maloljetnički zatvor (mart 2020). Takođe, Odbor je organizovao tri javne tribine o pravima djeteta, a u sklopu kontinuirane saradnje sa Predstavništvom UNICEF-a priključio se kampanjama: „Govorimo o mogućnostima“, „Naučimo ih nešto drugo“, „Svako dijete treba porodicu“, „Svi u vrtić“ i „Zaustavimo nasilje“.

Predsjednik Odbora Vučurović je podsjetio da su članovi Odbora za ljudska prava i slobode u prethodnom, 26. sazivu Skupštine Crne Gore, učestvovali u radu radnih grupa/nadzornih odbora, koje je formirao UNICEF radi praćenja stanja prava djeteta u Crnoj Gori, kao što su: Ad hoc Nadzorni odbor za evaluaciju sistema monitoringa dječjih prava u Crnoj Gori i Referentna grupa za evaluaciju Programa saradnje između Vlade Crne Gore i UNICEF-a.

Takođe, podsjetio je na nedavno održanu Treću sjednicu Odbora za ljudska prava i slobode na kojoj je predstavljen Izvještaj o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, koji su sačinili eksperti angažovani od strane Vestminsterske fondacije za demokratiju u okviru regionalnog parlamentarnog programa „*Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima na Zapadnom Balkanu*“ koji WFD sprovodi u periodu od aprila 2019. do novembra 2021. godine.

O posvećenosti ovog Odbora zaštititi i unapređenju prava djeteta, te saradnji sa UNICEF-om, možda najbolje svjedoče riječi prethodnog šefa Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Osame Makavi Kogalija koji je prilikom posjete Odbora Maloj grupnoj kući u Bijelom Polju u novembru 2017. godine pohvalio rad Odbora za ljudska prava i slobode ističući da ovakve aktivnosti Odbora govore o činjenici da se u Crnoj Gori vrši pravilan monitoring ljudskih prava i prava djeteta, a izlazak na teren svjedoči da se prava poštuju i da se to redovno provjerava. Ocijenio je da je to pristup za koji iz UNICEF-a žele da se nastavi, jer takav pristup i posvećenost traže od svih zemalja.

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je zaključio da je današnja sjednica Odbora prilika da se pokaže spremnost za nastavak saradnje sa svim subjektima koji se bave unapređenjem prava djeteta i da se još jednom podsjetite da su djeca najvažnije bogatstvo društva. Uvjeren je da u ostvarivanju i zaštiti prava djeteta ne može biti kompromisa, o njihovim pravima se ne smije pregovarati, jer najbolji interesi djeteta moraju imati prednost nad drugim važnim državnim ciljevima, a zadatak svih je da doprinesemo izgradnji boljeg, pravednijeg društva i društva jednakih mogućnosti po mjeri svakog djeteta.

Uvodna obraćanja na sjednici imali su predsjednik Skupštine Crne Gore mr Aleksa Bečić i šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Huan Santander.

Predsjednik Skupštine Crne Gore mr Aleksa Bečić je istakao da je sa izuzetnim zadovoljstvom prihvatio poziv predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode da učestvuje u radu sjednice koja na dnevnom redu ima jednu od najvažnijih društvenih tema i jedan od izazova čijem prevazilaženju Skupština Crne Gore i nova vlast poklanjaju posebnu pažnju, a to je siromaštvo djece u Crnoj Gori. Ništa manje zadovoljstvo je imao kada je bio pozvan da za Studiju „Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori“ napiše dio predgovora i na taj način iskaže punu spremnost najvišeg zakonodavnog i predstavničkog doma građana Crne Gore da, u okviru nadležnosti koje mu stoje na raspolaganju, posvećeno radi na stvaranju pretpostavki za postepeno

smanjenje siromaštva najmlađih članova naše društvene zajednice. Takođe, krajem novembra prošle godine je sa radošću prihvatio poziv da učestvuje u kampanji UNICEF-a i pokušao da za jedan minut odgovori na pitanje njihovog mladog volontera, koje predstavlja jedno od pitanja na koje cijeli svijet teško pronalazi odgovor, a to je – kako smanjiti siromaštvo djece? Podsjetio je da je tada obećao, a kasnije i njegove kolege iz parlamentarne većine prihvatile ono što će uskoro biti na dnevnom redu Skupštine Crne Gore i na šta je posebno ponosan – usvajanje dva rješenja koja ni izbliza nijesu dovoljna za saniranje posledica siromaštva, ali su dobra polazna osnova za prevazilaženje ovog izazova – dječji dodatak za sve predškolce i besplatni udžbenici za sve osnovce.

Predsjednik Bečić je ocijenio da su sveobuhvatne studije koje sadrže jasne smjernice i konstruktivne preporuke za buduća djelovanja, poput ove koja se danas prezentuje, ključni instrumenti koje bi svako društvo trebalo da koristi za formulisanje i unapređenje javnih politika i zakona koji se odnose na najugroženije grupe, uključujući i djecu. Navedena Studija pruža značajan uvid u buduću razvoj društva i posjeduje potencijal da bude vodilja donosiocima odluka za postavljanje strateških ciljeva koji na najdjelotvorniji način unapređuju društveni položaj ove osjetljivije grupe stanovništva. Imajući u vidu nalaze Studije, predsjednik Bečić je ocijenio da predstoji značajan napor da se postigne jedan od ciljeva održivog razvoja – da se do 2030. godine najmanje za polovinu smanji broj muškaraca, žena i djece svih uzrasta koji žive u bilo kom obliku siromaštva. Zabrinjava i poražava procjena da će dijete koje se danas rodi u Crnoj Gori dostići svega 62% svoje potencijalne produktivnosti u odrasloj dobi zbog nedostatka kvalitetnog obrazovanja i zdravstvene zaštite. Taj podatak je alarm za uzbunu i poziv da se što prije ovakvo stanje promijeni. Isto se mora poboljšati naročito u svijetlu činjenice da član 27 Konvencije UN o pravima djeteta Crnu Goru, kao državu potpisnicu, obavezuje „da prizna pravo svakog djeteta na životni standard koji odgovara djetetovom fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i socijalnom razvoju.” Pozvao je donosiocice i spovodiocice odluka na svim nivoima da pomno prate i podrže programe, mjere i zakonska rješenja za poboljšanje uslova djece za obrazovanje i za obezbjeđivanje slobode i jednakosti kako bi svi podjednako ostvarili svoje potencijale i na taj način učestvovali u jačanju demokratije. Zaključio je da nadležne institucije kojima je rješavanje izazova sa kojima se suočavaju djeca prioritet mogu računati na spremnost Skupštine Crne Gore i Odbora za ljudska prava i slobode za snažniju saradnju u interesu države i svih njenih građana.

Šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Huan Santander smatra značajnim što se u Skupštini Crne Gore raspravlja o pitanju siromaštva djece kao jednom od nacionalnih prioriteta, naglašavajući da UNICEF u potpunosti podržava otvorenu i transparentnu debatu o prioritetima koji se tiču djece u Crnoj Gori. Naglasio je da je riječ o važnom pitanju za Crnu Goru, jer je najmanje svako treće dijete već u riziku od siromaštva i najmanje 45 hiljada djece u Crnoj Gori danas živi u riziku od siromaštva. Studija ukazuje da je siromaštvo djece više od pukog nedostatka prihoda, a rješavanje problema dječjeg siromaštva i prekidanje međugeneracijskog ciklusa siromaštva nalažu da svako dijete dobije pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti i kvalitetnom obrazovanju. Takođe, neophodno je da svako dijete bude u prilici da razvije adekvatne vještine za svoju budućnost, kao i da učestvuje u sportskim i kulturnim aktivnostima.

Šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori je saopštio da je život djeteta koje odrasta u siromaštvu od početka sputan, jer je to dijete uskraćeno za mogućnost da ostvari svoj puni potencijal. Neophodno je djelovati kako bi djeca koja su ljudski kapital budućnosti Crne Gore odrastala na najbolji mogući način. Najvažnije od svega je njihovo pravo, a samim tim i naša kolektivna odgovornost da osiguramo da nijedno dijete ne odrasta u siromaštvu i da ne bude izostavljeno.

Santander je istakao da višedimenzionalna analiza siromaštva djece pokazuje da su najmlađa djeca najugroženija starosna grupa u Crnoj Gori. Ukazao je da su rane godine života od ključnog značaja za dijete, jer se tada razvija 90% mozga i stiče se sposobnost uspostavljanja značajnih međuljudskih odnosa. Naveo je nekoliko ključnih podataka koji su korišćeni u izradi Studije i pojašnjavaju zašto je rano djetinjstvo važno:

- više od 20% djece nije upisano u predškolsko obrazovanje, što znači da ta djeca neće znati kako da drže olovku, broje, prepoznaju obrasce ili prate instrukcije u učionici kao što će znati njihovi vršnjaci. Kad ova djeca krenu u prvi razred ona će već zaostajati;
- najmanje troje od petoro male djece nije na vrijeme vakcinisano protiv malih boginja, zauški i rubeole, što najmlađu djecu čini izloženom bolestima koje ih mogu ubiti;
- više od 60% najmlađe djece doživljava neki oblik nasilnog disciplinovanja u svom domu, što značajno povećava rizik od teških fizičkih povreda i usauđuje obrazac nasilnog ponašanja koji će djeca ispoljavati prema svojim vršnjacima;
- 80% novorođenčadi ne biva isključivo dojeno tokom prvih šest mjeseci života, što znači da samo jedno od petoro novorođenčadi dobija najbolji mogući početak života.

Ukoliko Crna Gora najmlađoj djeci ne pruži podršku koja im je potrebna, vjerovatno je da će se suočavati s ozbiljnim izazovima tokom cijelog života. Kada se taj obrazac jednog dana ponovi i sa njihovom djecom, to će dovesti do nastavka začaranog kruga međugeneracijskog siromaštva. Santander ističe da Crna Gora mora ulagati u djecu, naročito tokom prvih godina života, jer globalni podaci ukazuju da je ulaganje u djecu tokom ranog djetinjstva jedno od najsigurnijih ekonomskih ulaganja za održivi, inkluzivan i pravedan ekonomski rast države.

Šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori se osvrnuo i na aktuelnu situaciju navodeći da prati raspravu o dječjem dodatku u Crnoj Gori i da UNICEF smatra da je univerzalni dječji dodatak za svu djecu starosti do šest godina korak u dobrom smjeru sve dok je fiskalno održiv i zasnovan na pouzdanoj analizi sistema socijalne zaštite, a porodicama najmlađe djece pruža dugoročnu predvidljivost prihoda. U skladu je sa principom ulaganja u rano djetinjstvo, posebno ako ga prati obezbjeđivanje pristupa svakom djetetu kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju i zaštiti od nasilja. Istakao je i da sve to nije dovoljno, jer je upitno šta treba raditi sa djecom starijom od šest godina koja žive u siromaštvu. Saopštio je da je UNICEF spreman da podrži Vladu Crne Gore da razvija politike kroz koje bi se ovaj jaz premostio. Primjeri najbolje međunarodne prakse pokazuju da postoje tri principa uspjeha kada je riječ o razvoju takvih politika: prvo, neophodno je razvijati politike na osnovu pouzdanih podataka i temeljne analize svih mogućih opcija; drugo, potrebno je osigurati da odabrane opcije budu dugoročno održive za budžet Crne Gore i treće, neophodno je da sve zainteresovane strane dobiju priliku da učestvuju u razvoju politika i utiču na njih. Naglasio je da je od presudnog značaja da se čuje i glas djece i roditelja, jer oni najbolje poznaju probleme sa kojima se svakodnevno suočavaju i mogu iznijeti svoje ideje o najboljim načinima podrške.

Santander je zaključio da su djeca u srcu razvoja svake države i u središtu procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji i obećao da Crna Gora može računati na UNICEF kao pouzdanog partnera u tim naporima. Naglasio je da je prava moć da se prekine začarani krug siromaštva djece u rukama svih učesnika sjednice, jer svaki zakon, politika i odluka o reformama neposredno ili posredno utiče na siromaštvo djece i svaki od tih akata je prilika da se problem siromaštva djece riješi.

U raspravi su učestvovali: Milisav Korać, izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ i Samir Jaha, izvršni direktor NVO „Mladi Romi“.

Izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ Milisav Korać je ocijenio da Studija predstavlja koristan, konkretan, korektan i realan prikaz stanja u kojem se nalaze djeca u Crnoj Gori. Ne iznenađuju ga pojedini alarmantni podaci iz Studije, jer je u prethodnom periodu propuštena prilika za unapređenje dječjih prava i njihovog položaja u Crnoj Gori. Podsjetio je da je 2001. godine ukinut dječji dodatak za oko 160.000 djece u Crnoj Gori, navodno da bi se kvalitetnije riješilo pitanje oko 20.000 djece koja su tada uživala pravo na materijalno obezbjeđenje porodice, ličnu invalidninu i dodatak za njegu i pomoć drugog lica. Međutim, njihovo pitanje nije riješeno, jer se danas njihova primanja po ovom osnovu kreću od 21 do 41 euro. Poređenja radi, za ove potrebe u 2001. godini izdvojeno je oko 11 miliona eura, dok je 2020. godine za iste potrebe izdvojeno nepunih 4,5 miliona eura, što iznosi samo 41% od nekadašnjih izdvajanja. 2012. godine Skupština je Zaključkom obavezala Vladu Crne Gore da se svi prihodi iznad budžetski planiranih sredstava usmjere na unapređenje socijalne i dječje zaštite, ali od tih sredstava ništa nije upotrijebljeno za tu svrhu. Diskriminacija je prisutna u domenu zdravstvene zaštite, jer je relevantnim zakonskim aktima propisano da godine starosti zdravstvenog osiguranika uslovljavaju dostupnost liječenja i rehabilitacije, te je svim klubovima poslanika uputio apel za izmjenju tih normi. U domenu vaspitanja i obrazovanja djece sa teškoćama i razvoju evidentan je nedostatak stručnog kadra.

Izvršni direktor NVO „Mladi Romi“ Samir Jaha je ocijenio da Studija vrlo jasno, detaljno i precizno opisuje stanje djece u romskoj zajednici, da su preporuke veoma korisne i NVO "Mladi Romi" može dati doprinos njihovoj realizaciji. Ukazao je da u Crnoj Gori oko 200 dječaka i djevojčica iz romske zajednice pohađa predškolsko obrazovanje, od čega njih 100 pohađa vrtić na Koniku koji je samo za romsku djecu, što nije dobro. Kvalitet obrazovanja romske djece je vrlo nizak, jer je prema njihovim analizama prosječna ocjena romske djece osmog i devetog razreda dovoljan. Pozdravio je predložena rješenja u vidu dječjeg dodatka i besplatnih udžbenika za djecu. Ukazao je da će NVO "Mladi Romi" sačiniti izvještaj koji se odnosi na implementaciju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori koji će potvrditi, ali i konkretizovati preporuke UNICEF-a koje se odnose na romsku zajednicu.

Nakon rasprave, predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je izrazio žaljenje što predstavnici Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava i Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta, iz kojeg je bilo potvrđeno prisustvo, ipak nijesu učestvovali na sjednici i ukazao da će tim povodom obaviti razgovore. Ocijenio je da je njihovo prisustvo na sjednicama Odbora na kojima se razmatraju relevantna pitanja koja su i njihovoj nadležnosti neophodno.

Povodom predstavljanja Studije „Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori“, koja je sačinjena u saradnji istraživača iz UNICEF-ove Kancelarije za istraživanje - Innocenti u Firenci i Kancelarije UNICEF-a u Crnoj Gori, Odbor za ljudska prava i slobode sa Četvrte sjednice, održane 24. februara 2021. godine podnosi

I Z V J E Š T A J

O STUDIJI „VIŠEDIMENZIONALNO SIROMAŠTVO DJECE U CRNOJ GORI“

Odbor za ljudska prava i slobode, u okviru kontrolne uloge Parlamenta, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, na Četvrtoj sjednici održanoj 24. februara 2021. godine, na kojoj je, pored poslanika, članova Odbora, u skladu sa članom 67 stav 3 Poslovnika Skupštine Crne Gore, učestvovali: mr Aleksa Bečić, predsjednik Skupštine Crne Gore, a u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore: Huan Santander, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, Marija Novković, koordinatorka programa za praćenje prava djece i evaluacije u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, Danilo Smolović,

koordinator programa socijalne politike u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, Jelena Perović, koordinatorka komunikacija u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, Jovana Čelebić, koordinatorka za društvene medije u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, dok su u skladu sa članom 67 stav 3 Poslovnika Skupštine Crne Gore učestvovali i: Snežana Mijušković, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Jovana Radifković, samostalna savjetnica u Direktoratu za socijalnu i dječju zaštitu Ministarstva finansija i socijalnog staranja, Nina Milović, načelnica u Ministarstvu zdravlja, Vuk Čadenović, v.d. pomoćnika direktorice Uprave za statistiku (MONSTAT) za sektor socijalnih statistika i demografije, dr Olivera Komar, profesorica na Fakultetu političkih nauka Univerziteta Crne Gore, Anjet Lanting, savjetnica UN za ljudska prava, Amina Murić, zamjenica izvršne direktorice NVO „Građanska alijansa“, Rajka Cica Perović, izvršna direktorica NVO „Centar za prava djeteta“, Milisav Korać, izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“, Savo Knežević, predsjednik NVO Nacionalna asocijacija roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju (NARDOS), Kristina Mihailović, izvršna direktorica NVO Udruženje „Roditelji“ i Samir Jaha, izvršni direktor NVO „Mladi Romi“,

polazeći od navoda iz Izvještaja Evropske komisije za Crnu Goru za 2020. godinu:

*„Što se tiče **prava djeteta**, Vlada je u maju 2019. godine usvojila novu strategiju za ostvarivanje prava djeteta (za period 2019-2023) sa akcionim planom za period 2019-2020. Treba opredijeliti dovoljno sredstava kako bi se omogućilo sprovođenje aktivnosti strategije. Potrebno je ojačati ulogu i mandat Savjeta za prava djeteta kako bi mogao efikasno da vrši svoju funkciju mehanizma za koordinaciju na međuministarskom nivou. Smjernice za odgovor zdravstvenog sektora za djecu i adolescente koji su žrtve nasilja, namijenjene za povećanje otkrivanja i prijavljivanja, dovršene su u novembru 2019. godine. Do sada je napredak u ovoj oblasti i dalje ograničen. Glavni izazovi uključuju nedovoljne nacionalne kapacitete za sprovođenje multisektorskih i holističkih intervencija za sprečavanje i rješavanje nasilja nad djecom. Veoma mali broj prijavljenih slučajeva seksualnog nasilja nad djecom i dalje izaziva zabrinutost zbog nedovoljnog prijavljivanja i identifikacije žrtava. Djeca s invaliditetom suočavaju se sa preprekama u pristupu kvalitetnom zdravstvu, obrazovanju, uslugama socijalne i dječje zaštite i ograničenom uključivanju u društvo. Namjenska kampanja o mentalnom zdravlju djece pokrenuta je 2019. godine. Sistem za licenciranje pružalaca usluga organizacija civilnog društva u sistemu socijalne zaštite dalje je razvijen tako da obuhvati pružanje usluga dnevnog boravka za djecu iz ugroženih porodica, terenske radnike i SOS telefonske linije za djecu. Međutim, takve usluge uglavnom se finansiraju iz projekata i zahtijevaju održivije javno finansiranje. U martu 2020. godine pokrenuta je kampanja za podizanje svijesti javnosti protiv ugovorenih dječjih brakova, u saradnji nadležnih organa, socijalnih službi i civilnog društva. Potrebni su dalji naponi u oblasti deinstitucionalizacije i pravde prilagođene djeci, rješavanja dječjih brakova i prosjačenja, poboljšanja podrške djeci s invaliditetom i njihovim porodicima i rješavanja siromaštva i poboljšanju socijalne inkluzije i zdravstvenog stanja ranjive djece. Crna Gora se podstiče da poveća minimalnu starosnu dob za stupanje u brak na 18 godina, što preporučuju Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena i specijalni izvjestilac Ujedinjenih nacija za trgovinu ljudima.“ (strana 36 Radne verzije prevoda Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2020. godinu koju je pripremila Kancelarija za evropske integracije),*

razmotrio Studiju „Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori“ (dostupnu na linku http://www.skupstina.me/images/dokumenti/Studija_Visedimenzionalno_siromastvo_djece_u_Crnoj_Gori_i.pdf) koja sadrži značajne podatke koji mogu poslužiti za kreiranje politika usmjerenih na smanjenje ove negativne pojave, kako bi sva djeca u Crnoj Gori dobila bolju podršku u ostvarivanju njihovih prava, propisanih Konvencijom UN o pravima djeteta, koju je Crna Gora ratifikovala 23. oktobra 2006. godine.

Svjesni da odrastanje u siromaštvu predstavlja kršenje dječjih prava i usporava rast, razvoj i zdravlje djece, šteti njihovom potencijalu da uče i dugoročno podriva njihovu dobrobit, te da se posljedice siromaštva osjećaju na individualnom nivou, ali i utiču na budućnost društva, **predstavljanje Studije „Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori“ na sjednici Odbora bilo je veoma važno, jer ista nudi uvide koji su neophodni za formulisanje odgovarajućeg nacionalnog okvira u vidu praktične**

politike, kao i objašnjenje kako djeca koja pripadaju različitim starosnim grupama doživljavaju siromaštvo i šta je potrebno za adresiranje njihovih potreba. Takođe, Studija skreće pažnju na profile siromaštva u Crnoj Gori i ukazuje kako se različite dimenzije deprivacije kombinuju, povezuju i rezultiraju nizom prepreka koje djecu onemogućavaju da ostvare svoja prava definisana Konvencijom UN o pravima djeteta.

Činjenica da je skoro svako treće dijete u Crnoj Gori u riziku od siromaštva šalje hitnu poruku da postoji potreba da se usklade naponi u smanjenju siromaštva djece i na taj način podrži razvoj humanog kapitala nacije. U Crnoj Gori više od 80% djece doživljava deprivaciju makar u jednom domenu dobrobiti, bez obzira na starosnu grupu kojoj pripadaju. Ovaj procenat još je veći (96%) kada je riječ o romskoj djeci.

Imajući u vidu navedeno, svrha ove Studije je da kreatorima politika i donosiocima odluka u Crnoj Gori obezbijedi konkretne podatke na kojima će se temeljiti budući naponi u pogledu prevazilaženja siromaštva djece. **Studija se završava preporukama za izradu politika koje naglašavaju važnost rješavanja višedimenzionalnog siromaštva djece kroz integrisani i međusektorski pristup.**

Stoga je bilo izuzetno važno da su se pozivu za učešće na sjednici Odbora za ljudska prava i slobode na kojoj je predstavljena Studija „Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori“ odazvali predstavnici Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava i Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta kako bi se direktno upoznali sa podacima sadržanim u Studiji i informisali o aktivnostima koje planiraju preduzeti na poboljšanju stanja u ovoj oblasti i unapređenju položaja djece u Crnoj Gori.

Podsjećanja radi, **Odbor za ljudska prava i slobode posebnu pažnju posvećuje zaštiti, promociji i afirmaciji prava djeteta, o čemu svjedoči činjenica da je akcenat u radu Odbora u poslednjih deset godina, između ostalog, bio na zaštiti prava djeteta.**

Odbor je posebnu pažnju posvetio pravima djeteta polazeći i od činjenice da je u oktobru 2010. Crna Gora dobila obavezujuće **Preporuke Komiteta UN za prava djeteta**. U svom bavljenju zaštitom prava djeteta Odbor se rukovodio osnovnim principima Konvencije UN o pravima djeteta koji podrazumijevaju: pravo na život, opstanak i razvoj, najbolji interes djeteta, pravo na participaciju i pravo na nediskriminaciju.

U cilju sveobuhvatnog sagledavanja aktivnosti preduzetih na realizaciji preporuka UN Komiteta za prava djeteta iz 2010. godine Odbor je, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, razmotrio: **Drugi i Treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine (62. sjednica Odbora, održana 21. marta 2016.), Alternativni izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore o Drugom i Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta, Izvještaj Zlatnih savjetnika Zaštitnika o primjeni preporuka UN Komiteta za prava djeteta (12. sjednica Odbora, održana 4. decembra 2017.) i Zaključna zapažanja Komiteta UN za prava djeteta o Kombinovanom Drugom i Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta (23. sjednica Odbora, održana 3. oktobra 2018).** Tim povodom Odbor je donio Zaključke koje je prosljedio nadležnim organima na dalje postupanje. Odbor je razmotrio i **Strategiju za prevenciju i zaštitu djece od nasilja sa Akcionim planom 2017-2021.**

Takođe, Odbor je povodom **Međunarodnog dana ljudskih prava tri puta realizovao aktivnosti posvećene pravima djeteta:**

- **2010. godine** organizovana je **Tematska sjednica Odbora;**
- **na 56. sjednici Odbora, 9. decembra 2011. djeca su, po prvi put, imala pravo koje im je definisano članom 12 Konvencije UN o pravima djeteta i djeci iz Dječjeg doma „Mladost“ i Centra „1. jun“ omogućeno je da učestvuju na sjednici Odbora i da iznesu svoje stavove o pitanjima koja ih se tiču;**
- **u decembru 2017. godine,** Odbor je organizovao **Konferenciju na temu Prava djeteta, sa akcentom na zaštitu djece od svih vidova nasilja, u svjetlu Kampanje Vlade Crne Gore i UNICEF-a „Zaustavimo nasilje“.**

Značajno je i održavanje **Drugog Regionalnog sastanka parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona** na temu: „Prava djeteta- unapređenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“ u januara 2014. u Regionalnoj školi za javnu upravu, koji je Odbor realizovao u saradnji sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda, Predstavništvom UNICEF-a u Crnoj Gori, Delegacijom Evropske unije u Crnoj Gori i Delegacijom Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope, čime je dat doprinos učešću Crne Gore u kampanji Savjeta Evrope „Jedno od petoro“ posvećenoj sprečavanju seksualnog nasilja nad djecom.

U periodu od 2011. do 2020. godine Odbor za ljudska prava i slobode je, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, razmotrio **osam izvještaja koji se tiču prava djeteta**: Poseban izvještaj o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama, Poseban izvještaj o dječjem prosjačenju u Crnoj Gori, Izvještaj o seksualnom iskorišćavanju djece u Crnoj Gori, Izvještaj o zloupotrebi djece putem interneta u Crnoj Gori, Izvještaj o rezultatima sprovedenih istraživanja o zaštiti djece od eksploatacije, Izvještaj „Postupanje policije sa djecom“, Izvještaj o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori i Izvještaj „Djeca i bolesti zavisnosti u Crnoj Gori“ i tim povodom Odbor je donio Zaključke koje je prosljedio Kolegijumu Predsjednika Skupštine, na upoznavanje i nadležnim organima, na dalje postupanje.

Odbor je održao tri konsultativna saslušanja na teme koje se tiču prava djeteta i to:

- **Konsultativno saslušanje** predstavnika osam nadležnih institucija na temu: *“Implementacija Akcionog plana za sprovođenje Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja od 2017-2021. godine i aktivnosti preduzete na implementaciji Preporuka iz Izvještaja o evaluaciji sistema za praćenje stanja dječjih prava u Crnoj Gori za period 2014-2017. koji je, na zahtjev UNICEF-a, pripremila Coram International at Coram Children’s Legal Centre.”* (27. sjednica Odbora, održana 3. decembra 2018.);

- **Konsultativno saslušanje** predstavnika Ministarstva rada i socijalnog staranja i Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu na temu: *„Rad dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe s invaliditetom u Crnoj Gori“* (43. sjednica Odbora, održana 25. septembra 2019) i

- **Konsultativno saslušanje** predstavnika Ministarstva prosvjete, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva zdravlja i Ministarstva za ljudska i manjinska prava na temu: *„Post-zakonodavni nadzor za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom („Službeni list CG“, broj 35/15), sa akcentom na primjenu člana 21 ovog Zakona, koji se odnosi na diskriminaciju u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja“* (54. sjednica Odbora, održana 18. februara 2020. godine).

Odbor je organizovao i niz **posjeta ustanovama** u kojima borave djeca radi praćenja stanja i utvrđivanja stepena poštovanja njihovih prava, među kojima su: **Dnevni centar za djecu sa teškoćama u razvoju u Nikšiću** (jun 2012), **Centar „1.jun“** (decembar 2014), **Dječji dom „Mladost“** (maj 2012. i mart 2015), **Mala grupna kuća u Bijelom Polju** (novembar 2017), **Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Nikšiću- Sektor B** (jul 2018), **Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju u Rožajama** (oktobar 2019), **NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ i lokalno udruženje u Podgorici** (decembar 2019) i **Uprava za izvršenje krivičnih sankcija – Maloljetnički zatvor** (mart 2020).

Organizovano je osam **javnih tribina**, među kojima su **tri o pravima djeteta** na teme: „Prava djeteta - implementacija Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju i Zakona o zaštiti od nasilja u porodici“, održana 28. februara 2011. na Cetinju, „Prava djeteta - implementacija Zakona o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama“, održana 30. septembra 2011. u Kotoru i „Prava djeteta- hraniteljstvo“, organizovana u saradnji sa Predstavništvom UNICEF-a u Crnoj Gori, 2. marta 2015. u Herceg Novom.

U sklopu kontinuirane saradnje sa Predstavništvom UNICEF-a, Odbor je podržao i priključio se **kampanjama**: „Govorimo o mogućnostima“, „Naučimo ih nešto drugo“, „Svako dijete treba porodicu“, „Svi u vrtić“ i „Zaustavimo nasilje“.

Članovi Odbora za ljudska prava i slobode u prethodnom 26. sazivu Skupštine Crne Gore, učestvovali su u radu radnih grupa/nadzornih odbora, koje je formirao UNICEF radi praćenja stanja prava djeteta u Crnoj Gori, kao što su: Ad hoc Nadzorni odbor za evaluaciju sistema monitoringa dječjih prava u Crnoj Gori (2018. godina) i Referentna grupa za evaluaciju Programa saradnje između Vlade Crne Gore i UNICEF-a (2019. godina).

U 27. sazivu Skupštine Crne Gore na Trećoj sjednici Odbora za ljudska prava i slobode, **21. februara 2021. godine** predstavljen je **Izveštaj o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom**, koji su sačinili eksperti angažovani od strane Vestminsterske fondacije za demokratiju u okviru **regionalnog parlamentarnog programa „Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima na Zapadnom Balkanu”** koji WFD sprovodi uz podršku Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Norveške u periodu od aprila 2019. do novembra 2021.

O posvećenosti ovog Odbora zaštiti i unapređenju prava djeteta, te saradnji sa UNICEF-om, možda najbolje svjedoče riječi prethodnog šefa Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Osame Makavi Kogalija koji je prilikom posjete Odbora Maloj grupnoj kući u Bijelom Polju u novembru 2017. godine **pohvalio rad Odbora za ljudska prava i slobode ističući da ovakve aktivnosti Odbora govore o činjenici da se u Crnoj Gori vrši pravilan monitoring ljudskih prava i prava djeteta, a izlazak na teren svjedoči da se prava poštuju i da se to redovno provjerava. Ocijenio je da je to pristup za koji iz UNICEF-a žele da se nastavi, jer takav pristup i posvećenost traže od svih zemalja.**

Povodom Studije „Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori“ Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa devet glasova „za“) donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore pozdravlja izradu Studije „Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori“ koja sadrži jasne smjernice i konstruktivne preporuke za buduća djelovanja koje bi naše društvo trebalo da koristi za formulisanje i unapređenje javnih politika i zakona koji se odnose na djecu.
Odbor ocjenjuje da Studija treba da bude vodilja donosiocima odluka za definisanje strateških ciljeva koji na najdjelotvorniji način unapređuju društveni položaj djece, kao osjetljivije grupe stanovništva.
2. Zabrinjava podatak da je najmanje svako treće dijete već u riziku od siromaštva i da najmanje 45 hiljada djece u Crnoj Gori danas živi u riziku od siromaštva. Takođe, zabrinjavajuća je procjena da će dijete koje se danas rodi u Crnoj Gori zbog nedostatka kvalitetnog obrazovanja i zdravstvene zaštite dostići svega 62% svoje potencijalne produktivnosti u odrasloj dobi.
Posebno zabrinjava loš položaj romske djece, jer dokazi proistekli iz istraživanja ukazuju kako siromaštvo, segregacija i diskriminacija utiču na iskustvo romske djece sa višedimenzionalnom deprivacijom s obzirom da 96% romske djece doživljava deprivaciju makar u jednom domenu dobrobiti. Stoga je potrebno uložiti dodatne napore u sprečavanje napuštanja osnovne i srednje škole, kao i u poboljšanje uslova stanovanja Roma i Egipćana i njihovog pristupa osnovnim uslugama.
3. Odbor za ljudska prava i slobode ocjenjuje da se stanje mora poboljšati naročito u svjetlu činjenice da član 27 Konvencije UN o pravima djeteta Crnu Goru, kao državu potpisnicu, obavezuje da prizna pravo svakog djeteta na životni standard koji odgovara djetetovom fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i socijalnom razvoju.
Takođe, Odbor ocjenjuje da je neophodan značajan napor da se postigne jedan od ciljeva održivog razvoja – da se do 2030. godine najmanje za polovinu smanji broj muškaraca, žena i djece svih uzrasta koji žive u bilo kom obliku siromaštva.

4. Odbor za ljudska prava i slobode je saglasan sa ocjenom da je siromaštvo djece više od pukog nedostatka prihoda. Stoga rješavanje problema dječjeg siromaštva i prekidanje međugeneracijskog ciklusa siromaštva nalažu da svako dijete dobije pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti i kvalitetnom obrazovanju, da bude u prilici da razvije adekvatne vještine za svoju budućnost, kao i da učestvuje u sportskim i kulturnim aktivnostima.
Polazeći od podataka sadržanih u Studiji koji ukazuju da su najmlađa djeca najugroženija starosna grupa u Crnoj Gori i naučno dokazane činjenice da su rane godine života od ključnog značaja za razvoj djeteta, jer se tada razvija 90% mozga i stiče se sposobnost uspostavljanja značajnih međuljudskih odnosa, Odbor za ljudska prava i slobode zaključuje da Crna Gora mora ulagati u djecu, naročito tokom prvih godina života, jer je takvo ulaganje u djecu jedno od najsigurnijih ekonomskih ulaganja za održivi, inkluzivan i pravedan ekonomski rast države.
5. Odbor za ljudska prava i slobode smatra značajnom najavu Predsjednika Skupštine Crne Gore da će uskoro na dnevnom redu Skupštine Crne Gore biti usvajanje dva rješenja koja ni izbliza nijesu dovoljna za saniranje posledica siromaštva, ali su dobra polazna osnova za prevazilaženje ovog izazova – dječji dodatak za sve predškolce i besplatni udžbenici za sve osnovce, što bi se realizovalo usvajanjem Predloga zakona o izmjenama i dopuni Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti i Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju.
6. Povodom Predloga zakona o izmjenama i dopuni Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti kojim se predlaže da se pored već postojećih kategorija djeca koja ostvaruju pravo na dodatak za djecu, ovo pravo omogući i za svako dijete do navršene šeste godine života, Odbor ukazuje na stav šefa Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori koji smatra da je univerzalni dječji dodatak za svu djecu starosti do šest godina korak u dobrom smjeru sve dok je fiskalno održiv i zasnovan na pouzdanoj analizi sistema socijalne zaštite, a porodicama najmlađe djece pruža dugoročnu predvidljivost prihoda. Isti je u skladu sa principom ulaganja u rano djetinjstvo, posebno ako je ispraćen obezbjeđivanjem pristupa kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju i zaštiti od nasilja za svako dijete.
Međutim, važno je istaći ocjenu UNICEF-a da sve to nije dovoljno, jer je upitno šta treba raditi sa djecom starijom od šest godina koja žive u siromaštvu.
Odbor je saglasan da treba uzeti u obzir najbolje međunarodne prakse koje pokazuju da postoje tri principa uspjeha u razvoju ovih politika: neophodno je razvijati politike na osnovu pouzdanih podataka i temeljne analize svih mogućih opcija; potrebno je osigurati da odabrane opcije budu dugoročno održive za budžet Crne Gore i neophodno je da sve zainteresovane strane dobiju priliku da učestvuju u razvoju politika i utiču na njih, pri čemu je od presudnog značaja da se čuje i glas djece i roditelja, jer oni najbolje poznaju probleme sa kojima se svakodnevno suočavaju i mogu iznijeti svoje ideje o najboljim načinima podrške.
7. U tom cilju, Odbor smatra veoma značajnim nekoliko ključnih podataka koji su korišćeni u izradi Studije koji pojašnjavaju zašto je rano djetinjstvo važno:
 - više od 20% djece nije upisano u predškolsko obrazovanje, što znači da ta djeca neće znati kako da drže olovku, broje, prepoznaju obrasce ili prate instrukcije u učionici kao što će znati njihovi vršnjaci. Kad ova djeca krenu u prvi razred ona će već zaostajati;
 - najmanje troje od petoro male djece nije na vrijeme vakcinisano protiv malih boginja, zauški i rubeole, što najmlađu djecu čini izloženom bolestima koje ih mogu ubiti;
 - više od 60% najmlađe djece doživljava neki oblik nasilnog disciplinovanja u svom domu, što značajno povećava rizik od teških fizičkih povreda i usađuje obrazac nasilnog ponašanja koji će djeca ispoljavati prema svojim vršnjacima;
 - 80% novorođenčadi ne biva isključivo dojeno tokom prvih šest mjeseci života, što znači da samo jedno od petoro novorođenčadi dobija najbolji mogući početak života.

Stoga je za rješavanje ovih problema neophodno preduzimati kontinuirane, koordinirane i multisektorske aktivnosti koje će doprinijeti unapređenju položaja djece u Crnoj Gori.

8. Odbor za ljudska prava i slobode podržava preporuke za politike i programske aktivnosti date u Studiji “Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori” kojima se naglašava važnost rješavanja siromaštva djece kroz integrisani i međusektorski pristup.

Stoga je Odbor saglasan sa sledećim ocjenama i preporukama sadržanim u Studiji:

- pažnja se mora posvetiti ishrani, posebno kada je riječ o djeci iz starosne grupe od 0 do 23 mjeseca s obzirom da su djeca mlađa od pet godina izuzetno osjetljiva na siromaštvo;
- preporučuju se integrisana međusektorska rješenja s obzirom da takve intervencije imaju znatno veći potencijal za smanjivanje višedimenzionalnog siromaštva;
- neophodno je ponuditi i kratkoročna i dugoročna rješenja za sve starosne grupe djece;
- neophodno je usmjeriti napore na promjenu društvenih normi o nasilju, podršku roditeljima da usvoje pozitivne tehnike roditeljstva, osnaživanje djece kako bi sama prijavljivala kršenja prava koja im pripadaju, kao i na promovisanje tolerancije, empatije, različitosti i jednakosti među svom djecom;
- neophodno je veću pažnju posvetiti poboljšanju uslova stanovanja Roma i Egipćana, kao i njihovog pristupa osnovnim uslugama;
- preporučuje se ulaganje dodatnih napora u sprečavanje napuštanja osnovne i srednje škole, pri čemu integrisane politike razvoja u ranom djetinjstvu, kao i inkluzivno i kvalitetno osnovno i srednje obrazovanje, treba da uzimaju u obzir specifične potrebe djece iz manjinskih etničkih grupa;
- neophodno je proširiti dostupnost adekvatnih usluga podrške mentalnom zdravlju pri čemu sami adolescenti treba da učestvuju u osmišljavanju takvih usluga;
- potrebno je da programi socijalne zaštite budu dobro osmišljeni, zasnovani na dokazima i integrisani sa komplementarnim servisima za dječju zaštitu, zdravstvenu zaštitu, obrazovanje i zapošljavanje kako bi mogli doprinijeti osnaživanju i poboljšanju kapaciteta siromašnih porodica da vode nezavisan i produktivan život i
- neophodno je sprovoditi aktivnosti na mobilizaciji zajednice i medijske kampanje za promjenu diskriminatorskih društvenih normi i stavova zajednica kako bi se promovisale vrijednosti tolerancije, inkluzije i različitosti, jer i dalje postoji stigma i diskriminacija prema siromašnima. Cijeneći da su nadležni državni organi i u dosadašnjem periodu posebnu pažnju posvećivali unapređenju prava djeteta, Odbor za ljudska prava i slobode ih poziva da u saradnji sa relevantnim međunarodnim partnerima, prvenstveno UNICEF-om i civilnim sektorom koji se bavi zaštitom prava djeteta, intenziviraju svoje djelovanje u ovoj oblasti i preduzmu dodatne aktivnosti na realizaciji datih preporuka.

9. Odbor za ljudska prava i slobode poziva nadležne organe da intenziviraju i ubrzaju aktivnosti na realizaciji preporuka Komiteta UN za prava djeteta datih u Zaključnim zapažanjima o Kombinovanom drugom i trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta od 1. juna 2018. godine, kojima je, između ostalog preporučeno da država potpisnica održi ciljne konsultacije sa porodicama i djecom, uključujući one porodice i djecu u nepovoljnim ili ugroženim situacijama, kao i sa organizacijama civilnog društva koje se bave dječjim pravima u cilju jačanja strategija i mjera za smanjenje siromaštva djece i socijalne isključenosti, kao i da intenzivira napore za pružanje odgovarajuće pomoći roditeljima i zakonskim starateljima u obavljanju njihovih odgovornosti za odgajanje djeteta, posebno onih koji žive u siromaštvu i domaćinstvima na čelu sa ženama, uključujući jačanje sistema porodičnih naknada, dječjih dodataka i drugih usluga.

10. Imajući u vidu da su djeca u srcu razvoja svake države i u središtu procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, Skupština Crne Gore, kao najviši zakonodavni i predstavnički dom građana Crne Gore i Odbor za ljudska prava i slobode izražavaju punu spremnost da u okviru svojih nadležnosti u saradnji sa državnim organima, međunarodnim organizacijama sa sjedištem u Crnoj Gori, prvenstveno UNICEF-om, kao pouzdanim partnerom i nevladinim sektorom prepoznatljivim u ovoj oblasti i u predstojećem periodu posvećeno rade na stvaranju pretpostavki za postepeno smanjenje siromaštva najmlađih članova naše društvene zajednice.
11. Odbor za ljudska prava i slobode upućuje zamjerku Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta i Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava čiji predstavnici se nijesu odazvali pozivu za učešće na sjednici Odbora kako bi se upoznali sa podacima sadržanim u Studiji i informisali o aktivnostima koje planiraju preduzeti na rješavanju uočenih problema i poboljšanju stanja u ovoj oblasti.
Odbor ocjenjuje da bi nastavak ovakve prakse mogao dovesti u pitanje dosadašnji multisektorski pristup u radu Odbora, koji je u kontinuiranoj, veoma kvalitetnoj, dugogodišnjoj i produktivnoj saradnji sa resornim ministarstvima, uz podršku međunarodnih organizacija sa sjedištem u Crnoj Gori i u saradnji sa nevladinim sektorom, ostvarivao značajne rezultate koji su doprinosili unapređenju prava djeteta u Crnoj Gori.
12. Odbor za ljudska prava i slobode će, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju Preporuka sadržanih u Studiji „Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori“ i realizaciju ovog Zaključka kako bi se donošenjem relevantnih zakona, politika i odluka koje neposredno ili posredno utiču na siromaštvo djece, doprinielo rješavanju uočenih problema i prekidanju začaranog kruga siromaštva djece u Crnoj Gori.
13. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će Zaključak dostaviti: Vladi Crne Gore, Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvu finansija i socijalnog staranja, Ministarstvu zdravlja, na dalji postupak i Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore, Odboru za prosvjetu, nauku, kulturu i sport Skupštine Crne Gore, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Kancelariji za evropske integracije, Upravi za statistiku (MONSTAT), Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori i nevladinim organizacijama „Građanska alijansa“, „Centar za prava djeteta“, Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“, Nacionalna asocijacija roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju (NARDOS), Udruženje „Roditelji“ i „Mladi Romi“ na upoznavanje.

DRUGA TAČKA – INFORMACIJE O AKTIVNOSTIMA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE, realizovanim u periodu od 20. do 27. januara 2021. godine:

- 1) **Informacija sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića sa predstavnicima Vestminsterske fondacije za demokratiju: Ivanom Radojevićem, regionalnim projekt menadžerom i Nevenkom Stanković, koordinatorkom programa, održanog 20. januara 2021. godine;**
- 2) **Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića na događaju „Dižemo glas za one koje to ne mogu – pravda za žrtve seksualnog nasilja“, održanom u Podgorici 26. januara 2021. godine;**

3) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića na Izložbi „Šoa - Kako je to ljudski bilo moguće“ organizovanoj u Skupštini Crne Gore povodom obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta 27. januara 2021. godine.

Odbor je jednoglasno (sa osam glasova "za") usvojio tri Informacije o aktivnostima predsjednika Odbora, realizovanim u periodu od 20. do 27. januara 2021. godine i to:

- Informaciju sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića sa predstavnicima Vestminsterske fondacije za demokratiju: Ivanom Radojevićem, regionalnim projekt menadžerom i Nevenkom Stanković, koordinatorkom programa, održanog 20. januara 2021. godine;
- Informaciju o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića na događaju „Dižemo glas za one koje to ne mogu – pravda za žrtve seksualnog nasilja“, održanom u Podgorici 26. januara 2021. godine i
- Informaciju o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića na Izložbi „Šoa - Kako je to ljudski bilo moguće“ organizovanoj u Skupštini Crne Gore povodom obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta 27. januara 2021. godine.

Odlučeno je da, u skladu sa uobičajenom praksom u radu Odbora, Informacije budu sastavni dio Zapisnika sa sjednice.

TREĆA TAČKA – TEKUĆA PITANJA

(1) Informacija o dopisima Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore dostavljenim Odboru za ljudska prava i slobode povodom tri predstavke koje je Odbor, u skladu sa Zaključkom sa Treće sjednice Odbora, održane 21. januara 2021. godine dostavio Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore na dalje postupanje

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović informisao je članove Odbora o dopisima Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore dostavljenim Odboru za ljudska prava i slobode kojim informišu o postupanju po predstavkama Svetlane Babović, Tomislava Bojovića i Miroslava Mijatovića koje je Odbor, u skladu sa Zaključkom sa Treće sjednice Odbora, održane 21. januara 2021. godine dostavio Zaštitniku na dalje postupanje.

Odlučeno je da se navedeni dopisi dostave podnosiocima predstavki, radi informisanja.

Takođe, predsjednik Vučurović je podsjetio da Odbor do sada nije dobio informacije od Zaštitnika o postupanju po predstavkama Rada Šćekića, Dragutina Novakovića i Qemala Beg Bushatija.

(2) Informacija o predstavkama i obraćanjima građana dostavljenim Odboru za ljudska prava i slobode

Predsjednik Odbora informisao je članove Odbora o predstavkama Dobrinke Ružić, broj 00-8/21-41 od 26. januara 2021. godine i Brajuška Brajuškovića, broj 00-63-8/21-12 od 3. februara 2021. godine.

Odlučeno je da se postupi po Zaključku Odbora o postupanju po predstavkama i da se iste prosljede Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore na dalje postupanje, uz obavezu da Zaštitnik, po okončanju postupka, povratno informiše Odbor o postupanju po predstavkama.

(3) Predlog inicijative za izmjenu i dopunu Krivičnog zakonika Crne Gore, koji su podnijeli NVO „LGBT Forum Progres” i NVO „LGBTIQ Socijalni centar”, broj 00-63-8/21-9 od 26. januara 2021. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović je informisao članove Odbora da su predsjednica Upravnog odbora NVO „LGBT Forum Progres“ Bojana Jokić i direktorica NVO „LGBTIQ Socijalni centar“ Milica Špajak dostavile Odboru za ljudska prava i slobode, Odboru za rodnu ravnopravnost i Odboru za politički sistem, pravosuđe i upravu Predlog inicijative za izmjenu i dopunu Krivičnog zakonika Crne Gore, o kojem je bilo riječi na događaju „Dižemo glas za one koje to ne mogu - Pravda za žrtve seksualnog nasilja” 26. januara 2021.

Tom prilikom predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Božena Jelušić i predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović iskazali su načelnu saglasnost i podršku predloženoj inicijativi.

Sjednica je završena u 11 sati i 50 minuta.

SASTAVNI DIO ZAPISNIKA SU:

- 1) Informacija sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića sa predstavnicima Vestminsterske fondacije za demokratiju: Ivanom Radojevićem, regionalnim projekt menadžerom i Nevenkom Stanković, koordinatorom programa, održanog 20. januara 2021. godine;**
- 2) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića na događaju „Dižemo glas za one koje to ne mogu – pravda za žrtve seksualnog nasilja“, održanom u Podgorici 26. januara 2021. godine;**
- 3) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića na Izložbi „Šoa - Kako je to ljudski bilo moguće“ organizovanoj u Skupštini Crne Gore povodom obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta 27. januara 2021. godine.**

INFORMACIJA
SA SASTANKA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE
JOVANA JOLA VUČUROVIĆA SA PREDSTAVNICIMA VESTMINSTERSKE FONDACIJE
ZA DEMOKRATIJU: IVANOM RADOJEVIĆEM, REGIONALNIM PROJEKT
MENADŽEROM I NEVENKOM STANKOVIĆ, KOORDINATOROM PROGRAMA,
održanog 20. januara 2021. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović sastao se putem onlajn platforme sa predstavnicima Vestminsterske fondacije za demokratiju (WFD): Ivanom Radojevićem, regionalnim programskim menadžerom i Nevenkom Stanković, koordinatorkom programa. Sastanak je održan 20. januara 2021. godine.

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović informisao je da su nakon parlamentarnih izbora u Crnoj Gori, održanih 30. avgusta 2020. godine skupštinski odbori konstituisani Odlukom Skupštine Crne Gore o izboru predsjednika i članova stalnih radnih tijela Skupštine Crne Gore 27. saziva, od 17. decembra 2020. Podsjetio je da funkciju predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode obavlja nešto duže od mjesec dana. Ukazao je da je od strane Sekretarijata Odbora obaviješten o aktivnostima Odbora u prethodnom periodu, kao i o Projektu Vestminsterske fondacije za demokratiju „*Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima na Zapadnom Balkanu*”, koji se realizuje od aprila 2019. do novembra 2021. Takođe, obaviješten je o aktivnostima realizovanim u okviru ovog projekta, među kojima je Pilot-projekat post-zakonodavnog nadzora nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, o čemu je sačinjen Izvještaj koji će biti predstavljen na Trećoj sjednici Odbora za ljudska prava i slobode, zakazanoj za 21. januar 2021. godine na kojoj će učestvovati i predstavnici WFD-a, kao i eksperti koji su sačinili Izvještaj.

Imajući u vidu veoma pozitivna iskustva poslanika i Sekretarijata Odbora stečena dosadašnjim učešćem u Projektu, predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je izrazio očekivanje nastavka konstruktivne saradnje, cijeneći da će predstojeće aktivnosti koje će se realizovati u saradnji sa WFD doprinijeti daljem unapređenju rada Odbora za ljudska prava i slobode, kao i unapređenju saradnje sa radnim tijelima koja se bave ljudskim pravima i rodnom ravnopravnošću na Zapadnom Balkanu.

Regionalni programski menadžer Ivan Radojević je saopštio da je 2020. godina bila veoma teška, izazovna i zahtjevna u pogledu organizovanja aktivnosti tokom pandemije. Informisao je da je WFD javno tijelo Ujedinjenog Kraljevstva koje je posvećeno pružanju podrške demokratiji i demokratskim procesima u preko 40 zemalja širom svijeta, što ostvaruju saradnjom sa parlamentima, političkim partijama, državnim izbornim komisijama i drugim državnim institucijama, kao i sa organizacijama civilnog društva. WFD je prisutna u regionu Zapadnog Balkana više od 25 godina gdje trenutno ima pet kancelarija. Informisao je da WFD ima i lokalnu kancelariju u Podgorici čiji službenici im pomažu u sprovođenju projekata, a njihova podrška im je izuzetno značajna u periodu pandemije virusa COVID-19. Podsjetio je da je prije kreiranja Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN), Vestminsterska fondacija za demokratiju imala iskustvo u kreiranju i radu Regionalne mreže parlamentarnih odbora za ekonomiju i finansije zemalja Zapadnog Balkana (NPC).

Istakao je da su u toku pregovori WFD-a sa Ministarstvom vanjskih poslova Kraljevine Norveške o produžetku trajanja Projekta „*Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima na Zapadnom Balkanu*” u okviru kojeg je formirana Mreža parlamentarnih odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost (HUGEN) koja okuplja 15 radnih tijela iz osam parlamenata, odnosno šest zemalja Zapadnog Balkana. Mreža odbora je neformalna platforma za razmjenu ideja i iskustava u cilju pružanja pomoći parlamentima za jačanje njihovih nadzornih i kontrolnih kapaciteta kako bi se implementacija zakona i prakse u oblasti ljudskih prava i rodne ravnopravnosti unaprijedili. U Upravljačkom odboru Mreže su predsjedavajući ili zamjenici predsjedavajućih odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost. Prva aktivnost HUGEN Mreže bio je sastanak Upravljačkog odbora u kojem su zastupljeni poslanici iz osam parlamenata, koji je održan u Podgorici početkom oktobra 2019. godine, nakon čega je na Cetinju održana prva Regionalna parlamentarna konferencija na temu „*Osnaživanje regionalne saradnje i nadzora zakonodavstva u oblasti ljudskih prava i rodne ravnopravnosti na Zapadnom Balkanu*“. Uslijedio je sertifikovan kurs o

post-zakonodavnom nadzoru u Beogradu na kojem su profesori sa Univerziteta u Londonu predstavili metodologiju sprovođenja post-zakonodavnog nadzora, što je bio prvi kurs na ovu temu izvan Velike Britanije. Na drugom sastanku Upravljačkog odbora Mreže donesena je odluka o pružanju podrške parlamentima u sprovođenju pilot projekata post-zakonodavnog nadzora za odabrane zakone. I pored otežanih uslova rada prouzrokovanih pandemijom virusa COVID-19, održana su dva onlajn sastanka Upravljačkog odbora Mreže u junu i decembru 2020. godine.

Regionalni programski menadžer Ivan Radojević je saopštio da je pilotiranje procesa nadzora zakona bio jedan od prioriteta HUGEN Mreže i da su u saradnji sa šest parlamenata sproveli post-zakonodavni nadzor za odabrane zakone, o čemu su sačinjeni izvještaji. Na poslednjem sastanku Upravljačkog Odbora Mreže razmatrana je mogućnost organizovanja prezentacije svih šest izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru u kojima su učestvovali parlamenti Republike Srbije, Federacije Bosne i Hercegovine, Albanije, Sjeverne Makedonije i Crne Gore, na čiju inicijativu su sačinjena dva izvještaja. U narednom periodu planira se organizovanje neformalnog sastanka za razmjenu znanja i iskustva sa poslanicima iz Velike Britanije o pravima osoba sa invaliditetom, sa posebnim akcentom na analizu uticaja pandemije virusa korona na ovu izuzetno ranjivu populaciju.

Radojević je informisao predsjednika Odbora o izuzetno dobroj saradnji sa Odborom za ljudska prava i slobode koji je prepoznao značaj Projekta i svih aktivnosti, realizovanih u saradnji sa WFD. Posebno je zahvalan na organizovanju Konsultativnog saslušanja predstavnika Ministarstva prosvjete, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva zdravlja i Ministarstva za ljudska i manjinska prava na temu: „Post-zakonodavni nadzor za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom („Službeni list CG“, broj 35/15), sa akcentom na primjenu člana 21 ovog Zakona, koji se odnosi na diskriminaciju u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja“ koje je doprinijelo uspostavljanju kontakata sa svim bitnim subjektima u ovom procesu i prikupljanju potrebnih informacija. Eksperti Danijela Božović i Pavle Dimitrijević su u otvorenom i participativnom procesu održali 11 intervjua sa nadležnim institucijama koje primjenjuju Zakon, kao i fokus grupu sa osobama na koje se odnosi Zakon i ekspertima u ovoj oblasti na osnovu čega su sačinili Izvještaj.

Regionalni programski menadžer Ivan Radojević izrazio je očekivanje da će se uspješna saradnja sa Odborom iz prethodnog perioda nastaviti i poboljšati sprovođenjem predstojećih zajedničkih aktivnosti Odbora i Vestminsterske fondacije za demokratiju. Naglasio je da je WFD spremna da pruži podršku Odboru u organizaciji terenskih posjeta, sjednica, bilateralnih ili multilateralnih razmjena iskustava, kao i u angažovanju eksperata za određene radionice, aktivnosti, a sve u skladu sa prioritetima rada Odbora. U prethodnom periodu su se interesovali za prioritete rada odbora koji se bave ljudskim pravima i rodnom ravnopravnošću kako bi im mogli pružiti podršku.

Nevenka Stanković, koordinatorica programa je izrazila zadovoljstvo sastankom na kojem su upoznali novog predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode i očekivanje da će se uspješna saradnja Vestminsterske fondacije za demokratiju sa Odborom za ljudska prava i slobode nastaviti u predstojećem periodu, na obostrano zadovoljstvo. Očekuje definisanje konkretnih aktivnosti za nastavak saradnje.

Sekretar Odbora za ljudska prava i slobode Slava Burić je zahvalila na odličnoj saradnji ostvorenoj od početka realizacije Projekta WFD-a. Kada je riječ o predstojećim aktivnostima, predložila je da WFD konkretizuje predložene zajedničke aktivnosti kako bi ih Odbor za ljudska prava i slobode uvrstio u plan aktivnosti za 2021. godinu koji će donijeti u prvom kvartalu ove godine. Time bi se mogla nastaviti saradnja u oblasti nadzora nad sprovođenjem zakona, putem posjete nekoj od institucija, primjera radi škola u kojima je zaživjelo inkluzivno obrazovanje djece sa smetnjama u razvoju. Takve posjete bi trebalo realizovati prije održavanja kontrolnog saslušanja nadležnih subjekata zaduženih za realizaciju preporuka sadržanih u Izvještaju o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, koji će biti predstavljen na Trećoj sjednici Odbora za ljudska prava i slobode 21. januara 2021. godine.

Ivan Radojević je saopštio da su pored odlične saradnje sa Odborom za ljudska prava i slobode do sada imali odličnu saradnju sa Skupštinom Crne Gore koja ima kapacitete da nastavi sa procesom pilotiranja i implementacijom procesa post-zakonodavnog nadzora. Kapaciteti parlamenata u regionu nažalost nijesu jednaki, što se pokazalo tokom rada na aktivnostima u okviru ovog projekta. Tokom dosadašnje saradnje

sa Odborom za ljudska prava i slobode, uvjerali su se da kapaciteti postoje. Na nekom od narednih sastanaka, u zavisnosti od prioriteta Odbora, postoji mogućnost utvrđivanja da li će se kroz proces post-zakonodavnog nadzora izvršiti nadzor nekog drugog člana Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ili možda drugog zakona, po izboru Odbora za ljudska prava i slobode. Izrazio je nadu da će Odbor nastaviti unapređenje procesa post-zakonodavnog nadzora, jer je u prethodnom periodu bio mnogo aktivan, a to će možda otvoriti priliku za nastavak podrške WFD-a na način na koji Odbor želi. Aktivnostima Odbora za ljudska prava i slobode se može unaprijediti sam proces post-zakonodavnog nadzora. Zaključio je da je najbitnija komponenta u cijelom procesu post-zakonodavnog nadzora faza konsultacija sa različitim akterima.

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović saopštio je da u potpunosti podržava inicijativu i očekuje uspješan nastavak saradnje sa Vestminsterskom fondacijom za demokratiju, uz nadu da će i ovaj sastav Odbora za ljudska prava i slobode, makar poput njegovog prethodnog sastava, uvijek biti u prilici da učestvuje u aktivnostima koje će se realizovati u okviru Projekta Vestminsterske fondacije za demokratiju.

INFORMACIJA

O UČEŠĆU PREDSEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE JOVANA JOLA VUČUROVIĆA NA DOGAĐAJU „DIŽEMO GLAS ZA ONE KOJE TO NE MOGU – PRAVDA ZA ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA“, održanom u Podgorici 26. januara 2021. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović učestvovao je na događaju „Dižemo glas za one koje to ne mogu – pravda za žrtve seksualnog nasilja“, koji su organizovali NVO „LGBT Forum Progres“ i NVO „LGBTIQ socijalni centar“, održanom u SOGI centru u Podgorici 26. januara 2021. godine.

Novinarka Portala Analitika i pisac Ivona Drobnyak je predstavila priče žrtava nasilja i njihova iskustva koja je prikupila putem profila na Instagram mreži. Informisala je o inicijativi koju je pokrenula na društvenim mrežama, postavljajući tri pitanja ženama koje je prate uz molbu da privatnom porukom podijele njihova iskustva u vezi sa silovanjem, seksualnim zlostavljanjem i nasiljem nad ženama. Takođe, učesnicima događaja je pročitala nekoliko desetina od više od 200 poruka koje je primila za nešto više od jednog dana, a koje svjedoče o sistemskom problemu seksualnog nasilja i izostanku prijavljivanja ovih slučajeva nadležnim institucijama. Saopštila je i da su je žrtve seksualnog nasilja informisale o psihičkim posledicama koje su imale. Smatra problematičnim što 50% djevojaka i žena koje su joj se obratile nijesu nikada i nikom saopštile šta su preživjele, dok su se pojedine povjerile roditeljima ili bliskom članu porodice, a u većini slučajeva nijesu dobile njihovo povjerenje, niti pomoć u konkretnim situacijama. Informisala je da je prije nekoliko dana objavila tekst o zlostavljanju maloljetnika i da je u njegovoj pripremi dobila podatke iz Osnovnog suda u Podgorici da je u tom sudu u 2020. godini formirano samo pet predmeta zbog krivičnog djela nedozvoljene polne radnje. Donijete su tri osuđujuće presude. U dva predmeta, dva okrivljena lica oglasena su krivim i izrečena im je kazna zatvora u trajanju od dvije godine i šest mjeseci i godinu i dva mjeseca, dok je u jednom predmetu okrivljenom izrečena kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci koja će se izvršiti u prostorijama za stanovanje. Ovim presudama su izrečene i dvije mjere bezbjednosti - zabrana približavanja.

U diskusiji su govorili predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović, predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost mr Božena Jelušić i predsjednica Upravnog odbora NVO „LGBT Forum Progres“ Bojana Jokić.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović je ocijenio da problem o kojem je bilo riječi i podatak da se veliki broj žena koje su govorile o sopstvenim iskustvima seksualnog nasilja javio novinarki u kratkom periodu predstavlja društvenu katastrofu. Saopštio je da se Odbor za ljudska prava i slobode kontinuirano i dugo bavi promocijom, unapređenjem prava i zaštitom žena i djece. Međutim, kada se postavi pitanje da li se nešto promijenilo u praksi, može se zaključiti da nije. Naveo je da je Odbor u oktobru 2018. godine prilikom razmatranja Zaključnih zapažanja Komiteta UN za prava

djeteta o Kombinovanom Drugom i Trećem periodičnom izvještaju o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta ocijenio da u skladu sa Preporukom Komiteta nadležne institucije treba da ulože dodatne aktivnosti na implementaciji prioritetnih preporuka, među kojima je preporuka da država uspostavi mehanizme i procedure za zaštitu prava djece žrtava.

Naglasio je da pitanje seksualnog zlostavljanja ne smije biti partijsko i političko pitanje, jer je riječ o problemima u čije rješavanje moraju da se uključe sve institucije, ali i cijela javnost. Pozdravljajući prethodne aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode u ovoj oblasti, ocijenio je da je u narednom periodu potrebno preduzeti konkretne sinhronizovane akcije kako bi se doprinijelo buđenju svijesti šire javnosti. Podsjetio je da se u Srbiji dogodio užasan primjer koji je čitav region podstakao na razmišljanje o seksualnom zlostavljanju i ukazao da je pitanje zlostavljanja žena i djece dugo bilo u zapećku društvene svijesti. Predsjednik Odbora smatra da je vrijeme da se probudimo, alarmiramo društvo i nadležne institucije kako bi se problemi u ovoj oblasti rješavali. Mišljenja je da je primarna uloga poslanika da zaštite građane i građanke ove države, prvenstveno djecu. Kako bi se unaprijedilo stanje u ovoj oblasti, zalaže se za strožije kazne za počinioce navedenih krivičnih djela. Zaključio je da je pored izmjena relevantnih zakona, važno ispratiti njihovu implementaciju što će Odbor za ljudska prava i slobode raditi i u predstojećem periodu.

Predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost mr Božena Jelušić je saopštila da je nasilje sistemski problem koji traje, a pokreću ga oni koji imaju moć nad onima koji su subordinirani. Što je moćniji počinitelj seksualnog nasilja, to je do njega teže doći. Takođe, ukazala je da mlade ženske i muške osobe često budu žrtve osoba na pozicijama moći. Ključ problema leži u strahu, traumi i emocionalnom nasilju koje prati zlostavljanje i kod žrtava nasilja izaziva osjećaj da su one krive i da su same dale povod za to što im se dešava. Smatra da se ne smije postavljati pitanje zašto žrtve ranije nijesu obavijestile i prijavile nasilje nad njima. Jasno je da žrtva u tom momentu nema snagu ukoliko joj se ne pruži adekvatna podrška, kako od porodice, tako i od institucija sistema. Vrlo je teško dokazivo da je došlo do seksualnog nasilja. Smatra da u Crnoj Gori o ovom problemu prvenstveno treba da govore predstavnici političkih partija i osobe koje su na pozicijama moći. Rijetko su ovakva pitanja u agendi političkih partija, što je velika greška. Kod nas još uvijek postoji ekonomska, rodna i politička nejednakost u kojoj leže i razlozi za nasilje. Tranzicioni sistemi obiluju praksama koje su obilježene nasiljem. Ocijenila je da u društvu sazru okolnosti da se određeni problem delegira. Zaključila je da Predlog inicijative za izmjenu i dopunu Krivičnog zakonika Crne Gore predstavlja prvorazredni društveni interes i nada se da će povećanje kazni doprinijeti obeshrabrenju nasilnika, smanjenju slučajeva nasilja i doprinijeti vidljivosti ovog problema u našem društvu. Takođe, mišljenja je da brojne aktivnosti treba preduzeti na jačanju svijesti građana o ovom problemu, kao i na snaženju zdravstvenih, socijalnih i obrazovnih sistema.

Predsjednica Upravnog odbora NVO „LGBT Forum Progres“ Bojana Jokić je predstavila Predlog inicijative za izmjenu i dopunu Krivičnog zakonika Crne Gore koji su predstavnici NVO „LGBT Forum Progres“ i NVO „LGBTIQ socijalni centar“ uputili Odboru za ljudska prava i slobode, Odboru za rodnu ravnopravnost i Odboru za politički sistem, pravosuđe i upravu pozivajući sve poslanike i poslanice Skupštine Crne Gore da predlože i podrže hitno pokretanje postupka izmjena čl. 206, 207 i 208 Krivičnog zakonika Crne Gore koji se odnose na obljubu sa djetetom, obljubu zloupotrebom položaja i nedozvoljene polne radnje. Cilj predložene inicijative je da doprinese većem stepenu zaštite najranjivijih kategorija društva u koju spadaju i djeca. Osvrnula se i na uporednu analizu zakonodavstva, sa posebnim osvrtom na Španiju i Austriju, te poražavajuće zvanične informacije da su u Crnoj Gori u periodu od 2015. do 2020. godine, kada je u pitanju krivično djelo obluba sa djetetom koje je propisano članom 206 Krivičnog zakonika Crne Gore, pravosnažno osuđene 24 osobe, od čega je zatvorska kazna izrečena u samo 14 slučajeva od kojih je najveća izrečena kazna iznosila pet godina zatvora. Saopštila je da su im ovi podaci služili za predlaganje pooštavanja kazni i predlog za izmjene važećeg Krivičnog zakonika Crne Gore. Uporednom analizom utvrdili su da je Krivični zakonik Crne Gore po pitanju visine kazne za obljubu sa djecom negdje na sredini, pri čemu su najstrožije kazne u Španiji, a u Austriji je blaža kazna. U Crnoj Gori se gotovo uvijek primjenjuje najblaža kazna i uzimaju se u obzir olakšavajuće okolnosti kako bi se kazna umanjila. Predloženom inicijativom trenutno nijesu uvrstili predlog da se formira registar pedofila iako

smatra da je našem društvu to neophodno, kao i program koji tretira seksualne devijacije, što bi trebalo definisati u predstojećem periodu.

Predsjednica Upravnog odbora NVO „LGBT Forum Progres“ Bojana Jokić je izrazila nadu da će poslanici Skupštine Crne Gore prihvatiti njihovu Inicijativu i predložiti izmjene Krivičnog zakonika Crne Gore, sa čime su se poslanik Vučurović i poslanica Jelušić načelno saglasili.

INFORMACIJA
O UČEŠĆU PREDSEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE
JOVANA JOLA VUČUROVIĆA NA IZLOŽBI „ŠOA - KAKO JE TO LJUDSKI BILO
MOGUĆE“ ORGANIZOVANOJ U SKUPŠTINI CRNE GORE
POVODOM OBILJEŽAVANJA MEĐUNARODNOG DANA
SJEĆANJA NA ŽRTVE HOLOKAUSTA 27. JANUARA 2021. GODINE

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović učestvovao je na izložbi „Šoa - Kako je to ljudski bilo moguće“ koju je Skupština Crne Gore organizovala povodom obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta.

Izložbu su otvorili predsjednik Skupštine Crne Gore Aleksa Bečić i predsjednica Jevrejske zajednice Crne Gore Nina Ofner Bokan, a prisustvovali su potpredsjednici Skupštine, predstavnici klubova poslanika, rezidentni ambasadori i predstavnici međunarodnih organizacija.

Poštujući Međunarodni dan sjećanja na žrtve Holokausta, koji se u svijetu obilježava 27. januara, ustanovljen 1. novembra 2005. godine Rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, s ciljem očuvanja uspomene i odavanja počasti za oko šest miliona Jevreja, Roma i drugih naroda, stradalih u genocidu tokom Drugog svjetskog rata i uzimajući u obzir da je Holokaust dubinski potresao temelje civilizacije i ostavio neizbrisiv ožiljak u Evropi XX vijeka i da će obilježje Holokausta kao jedinstvene pojave zauvijek imati univerzalno značenje, kao i da predstavlja nesumnjivo najmračniji trenutak u našoj istoriji i potpunu negaciju humanosti, svih kulturnih i civilizacijskih postignuća i temeljnih moralnih vrijednosti čovječanstva, Crna Gora se obilježavanjem ovog važnog datuma i 76-godišnjice od oslobođenja Aušvica pridružila skoro stotini zemalja širom svijeta.

Podsjećanja radi, u Rezoluciji Generalne skupštine UN-a potvrđuje se da će Holokaust koji je doveo do ubistva jedne trećine jevrejskog naroda, zajedno sa bezbrojnim pripadnicima drugih manjina zauvijek biti upozorenje svim ljudima o opasnosti mržnje, netrpeljivosti, rasizma i predrasuda i odbacuje se svako poricanje Holokausta kao historijskog događaja, bilo u cjelini ili djelimično.

Generalna skupština UN-a, opredjeljujući se za 27. januar, dan kada je 1945. godine oslobođen Aušvic-Birkenau, najozloglašeniji logor smrti u porobljenoj Evropi, rukovodila se potrebom reafirmacije ljudskih prava, prevencije i kažnjavanja zločina genocida, kao i stalno prisutne opasnosti od rasne, nacionalne i vjerske mržnje, zasnovanih na predrasudama.

Obilježavanjem Dana sjećanja na žrtve Holokausta sjećamo se šest miliona ubijenih ljudi, muškaraca, žena i djece koji su ubijeni i proganjani samo zato što su pripadnici jevrejskog naroda, ali i pripadnici drugih naroda i nekih manjinskih grupa, koji su bili progonjeni zbog svoje rase, vjere, nacije i političkog opredjeljenja i bili žrtve monstruoznog nacističkog režima i ideologije fašizma.

Imajući u vidu navedeno, sve više zemalja širom svijeta obilježava Međunarodni dan sjećanja na žrtve Holokausta nizom ceremonija čiji je cilj podsjećanje na žrtve, ali i sprečavanje bilo kakvog budućeg izražavanja netolerancije ili nasilja, usmjerenog ka etničkim ili religijskim manjinama. Zbog toga se nikada ne smije zaboraviti da je Holokaust bio najstrašnije poglavlje u istoriji ljudskog roda zbog činjenice da su ljudi ubijani zbog njihove različitosti.

Crna Gora posvećeno neguje vrijednosti antifašizma, a Dan sjećanja na žrtve Holokausta treba da bude podsjetnik i na sve antifašiste koji su svoje živote položili za slobodu svoje i drugih država od nacističkog zla. Ovdje crnogorski obrazovni sistem ima važnu ulogu u prenošenju historijskog sjećanja na

Holokaust novim generacijama putem osnovnoškolskih i srednjoškolskih udžbenika koji obrađuju ovu temu. Istu svrhu ima i "Dnevnik Ane Frank", kao već višedecenijska obavezna lektira u osnovnim školama u Crnoj Gori.

Uloga parlamenata u promovisanju poštovanja temeljnih evropskih vrijednosti, ljudskih prava i vladavine prava je ključna.

Sjećanje na Holokaust je i poziv na mir i međusobno uvažavanje i poštovanje dostojanstva svih i danas je jednako važno kako se takvi događaji ne bi ponavljali zbog čega čuvanje sjećanja na žrtve Holokausta predstavlja civilizacijsku obavezu.

Na početku događaja **predsjednik Skupštine Crne Gore Aleksa Bečić** je pozvao prisutne da minutom ćutanja odaju počast svim žrtvama Holokausta i fašizma i kazao da je u vremenima kada sve relevantne međunarodne i nevladine organizacije u istraživanjima bilježe porast antisemitizma u Evropi i svijetu potrebno iz minuta tišine odmah preći u proaktivno djelovanje, koje će značiti nedvosmisleni i snažnu osudu svih oblika ponašanja ili govora koji se mogu okarakterisati kao antisemitizam, fašizam, ksenofobija ili diskriminacija po bilo kom osnovu, što je ljudska obaveza.

Saopštio je da to očekuju žrtve Holokausta i njihovi potomci, kao i naši potomci koji žele da nastave da žive u slobodi i da niko od njih, ni na jednom mjestu, ne osjeti ni trag onoga što su prije više od tri četvrtine vijeka osjetili milioni samo zato što su bili pripadnici nekog naroda ili vjerske zajednice. Međutim, nije dovoljno riječima izraziti osudu i time ispuniti civilizacijsku obavezu, već uporno, svakog dana, na svakom mjestu, postupcima i djelima svjedočiti posvećenost trajnom opredjeljenju da antifašizam i borba protiv antisemitizma i svih oblika diskriminacije donese kvalitativnu promjenu u društvu koja će se ogledati u trajnom miru i potpunom uživanju ljudskih prava i sloboda od strane svih građana, bez obzira na njihovu različitost ili svojstvo. Predsjednik Bečić je podsjetio da je tokom Drugog svjetskog rata trećina jevrejske populacije na najsvirepije načine ubijena. Iako um nijednog uračunljivog čovjeka nije u stanju da prihvati ono što se dogodilo prije više od sedam decenija u srcu Evrope, dogodilo se. Naglasio je da je na nama da učinimo sve da se takav oblik pomračenja svijesti i odsustva savjesti nikada više ne formira u glavi i srcu bilo kog čovjeka. Tom uzvišenom cilju, kao samo jedan segment pomenute prevencije, služi i podsjećanje putem izloženih fotografija.

Zahvalio je predstavnicima jevrejske zajednice u Crnoj Gori na saradnji na ovom projektu, ali i ukupnom doprinosu koji ova ne tako brojna, ali izuzetno važna populacija u Crnoj Gori ima u izgradnji naše države kao građanskog društva u kojem se sve različitosti percipiraju kao njegova prednost, a njihovo poštovanje kao preduslov našeg stremljenja ka punopravnom članstvu u Evropskoj uniji. Saopštio je da je ovaj događaj prilika da se podsjetimo ponosne antifašističke tradicije Crne Gore i da se još jednom zavjetujemo da će antifašizam u najširem smislu te riječi, koji obuhvata i borbu protiv antisemitizma, ostati naše čvrsto opredjeljenje, naš put sa kojeg ne smije biti skretanja. Istakao je da je Danilo Kiš, jedan od naših najbistrijih umova, iz čijeg pera su izlazile najpreciznije misli, dao jednu od najboljih karakterizacija procesa koji je doveo do Holokausta, a koji se, na sreću, mnogo slabije rasprostranjen, i danas pojavljuje. Kiš, čiji je otac Eduard, mađarski Jevrej, svoj život okončao u Aušvicu istakao je da se korijen zla koje su na svojoj koži osjetili svi koji su došli pod udar nacizma i fašizma, može tražiti u "neznanju koje je tupo kao malj i mržnji koja je oštra kao nož". Imajući u vidu dešavanja devedesetih godina prošlog vijeka, koja su na našim prostorima ostavila tragične posljedice koje i danas u skoro svakom segmentu života i rada osjećamo, naš zadatak je da se protiv ignorancije borimo prije nego se ona pretvori u mržnju i netrpeljivost. Predsjednik je istakao da ćemo se protiv neznanja i dezinformacija boriti znanjem i informacijama, protiv mržnje ljubavlju, protiv netrpeljivosti multietničkim i multivjerskim skladom, protiv nacionalnog ekstremizma i fundamentalizma izgradnjom građanskog društva i pravne države, a protiv kršenja ljudskih prava i sloboda vladavinom prava, evropskom praksom i doslovnim poštovanjem zakona, čije tekstove valja stalno unapređivati, a u čemu će Skupština imati ključnu ulogu. Na kraju je poželio da 2021. godina u Crnoj Gori, ali i u cijelom svijetu, bude godina u kojoj će se vidjeti konkretni rezultati na planu borbe protiv antisemitizma i svih oblika fašizma.

Predsjednica Jevrejske zajednice Crne Gore Nina Ofner Bokan je zahvalila Skupštini Crne Gore na pružanju velikog doprinosa u obilježavanju 27. januara - Međunarodnog dana sjećanja na

žrtve Holokausta. Saopštila je da se danas sjećamo ovog nemilog događaja bez presedana, događaja koji je ispisao najmračniju stranicu historije u kome je pored velikog broja manjinskih naroda stradalo više od jedne trećine jevrejske populacije. Podsjetila je da je na današnji dan, prije 76 godina oslobođeno jedno od najužasnijih mjesta koje čovječanstvo pamti – logor Aušvic-Birkenau. Prema njenim riječima, do 27. januara prije 76 godina živote je izgubilo šest miliona nedužnih Jevreja koji su nažalost bili kolateralna šteta pogrešno vođene političke ideologije jedne osobe. Dodala je da ne postoji nijedan dovoljno težak, gorak, niti bolan epitet kojim se može opisati sva strahota sa kojom su se suočavale žrtve Holokausta u Aušvicu i mnogim drugim logorima širom Evrope. Sa tim bolom najiskrenije mogu da saosjećaju samo članovi porodica žrtava, među kojima je nažalost i njena porodica, kao i mnoge porodice članova Jevrejske zajednice Crne Gore.

Podsjetila je da izložba “*Šoa – Kako je to ljudski bilo moguće*” predstavlja najvažnije historijske aspekte Holokausta, počevši od života Jevreja u predratnoj Evropi, a završava se oslobađanjem nacističkih koncentracionih logora i logora smrti, kao i hrabrim i teškim povratkom u život onih koji su preživjeli. Pojasnila je da se paneli sastoje od tekstova sa objašnjenjima protkanim ličnim pričama žrtava, citatima i originalnim fotografijama. Naglasila je da svima ovo treba da bude podsticaj na trajni zadatak da nastavimo da se borimo protiv svih oblika rasizma i diskriminacije na osnovu etničke i vjerske pripadnosti. Zaključila je da je dužnost svih da ne zaboravimo Holokaust i da se borimo protiv antisemitizma kako bismo spriječili da se nešto slično ponovi.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

Jovan Jole Vučurović